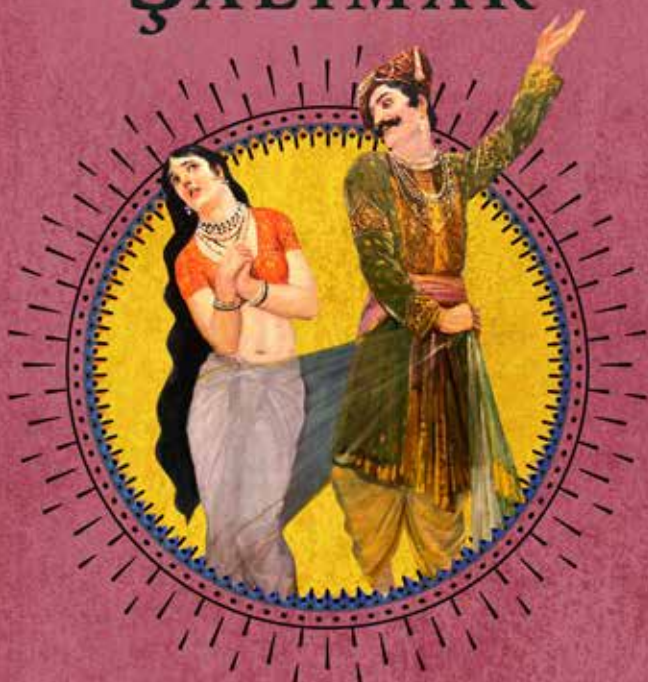

SOYTARI ŞALİMAR

→ SALMAN ←
RUSHDIE

3. BASKI

Çeviri: BEGÜM KOVULMAZ

♥ can
çağdaş

SALMAN RUSHDIE

SOYTARI
ŞALİMAR

Can Çağdaş

Soytarı Şalimar, Salman Rushdie
İngilizce aslından çeviren: Begüm Kovulmaz
Shalimar the Clown

© 2005, Salman Rushdie

© 2005, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2007

3. basım: Ocak 2023, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan

Yayına hazırlayan: Seçkin Selvi

Düzeltili: Melis Oflas

Mizanpaj: Emin Petek

Dizi tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Başak Nur Vanlıoğlu

Baskı ve cilt: İmak Ofset Basım Yayın Tic. ve San. Ltd. Şti.

Akçaburgaz Mah.137.Sokak No:12

Esenyurt, İstanbul

Sertifika No: 45523

ISBN 978-975-07-4890-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

SALMAN RUSHDIE

SOYTARI
ŞALİMAR

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Dilek Zaptçiođlu

♥can

Salman Rushdie'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Öfke, 2008

Floransa Büyücüsü, 2009

Ayaklarının Altındaki Toprak, 2011

Doğu, Batı, 2011

Geceyarısı Çocukları, 2012

Utanç, 2013

İki Yıl Sekiz Ay Yirmi Sekiz Gece, 2016

Mağriplinin Son İç Çekiři, 2017

Altın Ev, 2018

SALMAN RUSHDIE, on roman, bir kısa öykü derlemesi ve dört edebiyat dışı yapıtın yazarı ve *Mirrorwork* adındaki çağdaş Hint edebiyatı antolojisinin iki editöründen biridir. Yazarın *Geceyarısı Çocukları* adlı romanı 1981'de Booker Ödülü'nü, 1993'te Booker of Bookers ve 2008'de Best of the Booker ödülleri ald. *Mağriplinin Son İç Çekişisi*, 1995'te Whitbread Ödülü'nü ve 1996'da Avrupa Birliğı Aristeion Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Salman Rushdie, edebiyata yaptığı katkılardan dolayı 2007 yılında "Şövalye" unvanıyla ödüllendirildi. Ayrıca, İngiltere Kraliyet Edebiyat Derneğı üyesidir ve Fransa Kültür Bakanlığı tarafından verilen Commandeur des Arts et des Let tres unvanına da sahiptir.

BEGÜM KOVULMAZ, İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili Edebiyatı mezunu. 2000 yılından beri editörlük ve çevirmenlik yapıyor. Susan Sontag, Oliver Sacks, Angela Carter, George Orwell, Rudyard Kipling gibi yazarları çevirdi.

Keşmirli büyükbabam Dr. Ataullah ve
büyükannem Amir un nissa Butt'ın
(Babacan ve Ammacı) aziz hatırasına

“Bir Cehennem nehri üzerinde Cennet’ten
geçiriliyorum:

Zarif hayalet, vakit gece.

Kürek bir yürek; çini dalgaları kıran...

Senin kaybettiğin her şeyim ben. Affetmeyeceksin beni.

Hatıralarım tarihinin yoluna çıkıyor sürekli.

Affedecek hiçbir şey yok. Affetmeyeceksin beni.

Acımı kendimden bile sakladım; yalnız kendime

söyledim acımı.

Affedecek şeyler çok. Affedemezsin beni.

Ne yapıp edip benim olabilseydin,

bu dünyada ne mümkün olamazdı ki?”

AĞA ŞAHİT ALİ,

Postanesi Olmayan Ülke

“İkinizin evine de kıran girsin.”

MERCUTIO, Romeo ve Juliet,

WILLIAM SHAKESPEARE

Hindistan

Büyükelçinin yirmi dört yaşındaki kızı, birbirinin aynı, sıcak geceler boyunca rahat uyuyamadı. Uykusu sık sık bölünüyor ve sonunda dalıp gittiğinde bile bedeni nadiren huzur buluyor, korkunç, görünmez prangalardan kurtulmaya çalışır gibi kıvranıp çırpınıyordu. Hatta kimi zaman, bilmediği bir dilde bağıyordu. Bunu erkekler anlatmıştı ona, endişeyle. Uyurken pek az sayıda erkeğin yanında bulunmasına izin vermişti. Bu yüzden kanıtlar yetersizdi, fikir birliğine varılamıyordu; yine de, bir taslak belirmişti. Bir rivayete göre, Arapça konuşur gibi, boğazının derinliklerinden gelen, gırtlak ünsüzleriyle dolu sesler çıkarıyordu. Gece-Arapçası, diye düşündü kız, Şehrazat'ın rüya-lisanı. Bir başka yoruma göre, sayıklamaları bilimkurgusaldı, Klingon diline, uzak bir galakside boğaz temizlerken çıkan seslere benziyordu. *Hayalet Avcıları*'nda bir iblisi ışınlayan Sigourney Weaver gibi. Büyükelçinin kızı, bir gece araştırma hevesine kapılıp yatağının başucuna çalışır durumda bir kayıt cihazı bıraktı, ama banttaki hem tanıdık hem yabancı, ölümün başı çirkinliğindeki sesi duyduğu zaman ödü koptu ve silme düğmesine basarak, aslında önemi olmayan şeyleri sildi. Çünkü gerçek hâlâ aynıydı.

Neyse ki bu sıkıntılı uykuda sayıklama fasılları insaflı denebilecek kadar kısa sürüyordu ve bittiği zaman kan ter içinde, nefes nefese bir süreliğine yatıştır, rüyasız bir halsizliğe gömülürdü. Sonra ansızın yeniden uyanır, allak bullak haliyle, odasına gizlice bir yabancıнын girmiş olduğunu düşünürdü. Böyle bir yabancı yoktu. Bu davetsiz misafir bir yokluk, karanlıktaki bir negatif alandı. Annesizdi kız. Annesi onu doğururken ölmüştü; büyükelçinin karısı bu kadarını anlatmış, büyükelçi, yani babası da anlatılanları doğrulamıştı. Annesi Keşmirliydi ve cennet gibi, Keşmir gibi, hatıralardan önceki zamanda yitip gitmişti. (Keşmir ve *cennet* sözcüklerinin anlamdaşlığı, onu tanıyan herkesin kabul etmek zorunda olduğu kişisel hakikatlerinden biriydi.) Karanlıkta kollayıp gözeten anne figürünün yokluğu karşısında tirtir titreyerek beklediğinin farkında bile olmadan ikinci felaketi bekler dururdu. Babasının –zeki, kozmopolit, kendisinin deyişyle “özgürlük gibi” Franko-Amerikan babasının, sevdiği, gücendiği, sağı solu belli olmayan, hovarda, sık sık ortadan kaybolan, karşı konulamaz babasının– ölümünden sonra, günahlarından kurtulmuş gibi deliksiz uymaya başladı. Kendisinin, belki de babasının günahları bağışlanmış gibi. Günahların yükünden azade olmuştu. Günaha inanmazdı o.

Dolayısıyla, erkeklerin can atmasına rağmen, babasının ölümüne dek koynuna girilmesi kolay bir kadın değildi. Erkeklerin arzularının baskısı sıkıntı veriyordu ona. Kendi arzularının baskısıysa çoğunlukla dinmiyordu. Seçtiği birkaç sevgili türlü türlü tatminsizliklere sebep olunca (sanki konuyu kapatmak ister gibi) kısa sürede oldukça sıradan bir adamda karar kıldı, hatta onun evlenme teklifini ciddi biçimde değerlendirmeye başladı. Derken büyükelçi, kızının kapısı önünde bir suikastçının tavuk boğazlar gibi tek hamlede boynunda açtığı derin

bıçak yarası yüzünden kan kaybederek öldü. Güpegündüz! Şehrin her günü nimeti ya da laneti olan altın renkli sabah güneşi altında, bıçak kim bilir nasıl parıltmıştı. Öldürülen adamın kızı güneşli havadan nefret ederdi, ama şehir yılın büyük bölümünde güneş dışında fazla bir seçenek sunmuyordu. Bu yüzden, kız, gölgesiz güneşe ve tenini çatlatan kuru sığağa uzun ve tekdüze aylar boyunca katlanmak zorunda kalıyordu. Bulutlarla örtülü ve hafif nemli ender sabahlardan birinde uyandı-ğında, sırtını yay gibi gererek yatağında miskinçe esner ve kısa bir süre için, umutla, mutlu olduğunu hissederdi; ama her seferinde öğlene kalmadan bulutlar sıcaktan dağılır gider, gökyüzünün dünyayı çocuksu ve saf gösteren yalancı bebek mavisi, restoranda yüksek sesle kahkahalar atan bir adam gibi rahatsızlık veren o yaygaracı, nezaketsiz küre yeniden ortaya çıkardı.

Böylesi bir şehirde, en azından görünüşte, gölgeli yerler olması mümkün değildi. Her şey neyse oydu, başka bir şey değil; kesin; çisenti, gölge ve ayazın inceliklerinden yoksun. Böylesi bir güneşin dikkatli bakışları altında saklanacak yer yoktu. İnsanlar her yerde kendilerini sergiliyor, güneş ışığı altında parlayan yarı çıplak bedenleriyle ona reklamları anımsatıyorlardı. Burada sırlar ya da derinlik değil; sadece yüzeyler ve açıklamalar vardı. Ancak bu şehri tanımak, bu bayağı berraklığın bir yanılısına olduğunu keşfetmek demekti. Şehir baştan aşağı vefasızlık, hepten yalan, elçabukluğu, bir bataklık kumu metropolüydü, görünürdeki çıplaklığına rağmen, sakıngan ve esrarlı doğasını gizlerdi. Böyle bir yerde yıkıcı güçler bile karanlığın kalkanına ihtiyaç duymuyordu artık. Sabah aydınlığında göz kamaştırarak harlıyor, keskin ve ölümcül ışıklarını bıçak gibi saplıyorlardı.

Kızın adı Hindistan'dı. Bu adı sevmiyordu. İnsanlara Avusturya adı verilmiyordu, değil mi ya, veya Uganda,

İngušetya yahut Peru. 1960'ların ortasında, babası Max Ophuls (Maximilian Ophuls, Fransa'da, Strasbourg'da, dünyanın daha eski bir çağında büyümüşü), önce Amerika'nın sevgilisi, sonra, Hindistan'ın en skandal yaratan büyükelçisi olmuştu, ama nedir yani, sırf ebeveynleri bu ülkelere yolculuk etti ve olasılıkla gittikleri yerde yaramazlık etti diye çocukları Hersek, Türkiye ya da Burundi gibi adlara mecbur edilmez ki. Annesi ona Doğu'da hamile kalmıştı –evlilik dışı bir ilişkinin meyvesiydi, babasının diplomatik kariyerini ve evliliğini bitiren öfke ve ateş fırtınasının ortasında doğmuştu– ama bu geçerli bir mazeretse, insanların doğum yerlerini beddualar gibi boyunlarına asmak adilse, dünyanın Fırat, Pisgah, İztaccihuatl ya da Woolloomooloo adlı insanlarla dolu olması gerekirdi. Ne yazık ki bu kahrolası adlandırma yöntemi Amerika'da uygulanıyordu, bu da iddiasına biraz zarar veriyor ve enikonu sinirine dokunuyordu. Nevada Smith, Indiana Jones, Tennessee Williams, Tennessee Ernie Ford; hepsine içinden beddualar etti ve ortaparmağını dikerek hepsine sunturlu küfür savurdu.

“Hindistan” yine de yanlış bir admış gibi geliyordu ona, egzotik özentisi, sömürgeci çağrışımları vardı; kendisine ait olmayan bir gerçekliği sahiplendiği hissini veriyordu ve kendi kendine adın ona uymadığı konusunda ısrar ediyordu; canlı ve koyu ten rengine, parlak ve kuzguni saçlarına rağmen, kendisini bir Hindistan gibi hissetmiyordu. Uçsuz bucaksız, bir yarı kıta gibi ya da aşırı, nobran, tartışmalı veya kalabalık, kadim, gürültülü, mistik ya da hiçbir şekilde Üçüncü Dünya'ya ait olmak istemiyordu. Tam aksine. Kendisini disiplinli, bakımlı, detaycı, içedönük, inançsız, alçakgönüllü, ağırbaşlı birisi olarak takdim ediyordu. İngiliz aksanıyla konuşuyordu. Tavırları coşkulu değil, ölçülüydü. İsteddiği, büyük azimle inşa ettiği karakter buydu. Babası ve gece nöbetlerinden ürküp

kaçan âşıkları hariç, Amerika'da herkes sadece bu özelliklerini görmüş, bu karakteriyle tanışmıştı. İç dünyası, İngiltere'deki şiddet dolu mazisi, sorunlu davranışlarının örtülü kayıtları, suçlu çocukluk yılları, kısa ama olaylı geçmişinin örtbas edilen serüvenleri; bunların bahsi açılmazdı, bunlar (artık) kamuoyunu ilgilendiren konular değildi. Bu günlerde kendini dikkatle kontrol altında tutuyordu. İçindeki sorunlu çocuk, boş zamanlarını değerlendirdiği uğraşları aracılığıyla tasfiye edilmişti; Jimmy Fish'in Santa Monica ve Vine'daki boks kulübünde, Tyson ve Christy Martin'in idman yaptığı ringde, erkek boksörlerin çalışmaya ara verip onun vuruşlarındaki soğuk öfkeyi izledikleri salonda haftalık boks antrenmanları; Clouseau'ya saldıran Burt Kwouk'a benzeyen yakın dövüş sanatı Wing Chun ustasıyla iki haftada bir yaptığı eğitim talimleri; 29 Palms çölündeki Saltzman'ın Hareketli Hedefleri adlı kapalı atış poligonunun güneşle yıkanan karaduvanlı tenhaliği ve hepsinden iyisi, Los Angeles şehir merkezinde, şehrin doğum yeri yakınlarındaki Elysian Parkı'ndaki okçuluk antrenmanları; burada, hayatta kalmak, kendini savunmak için öğrendiği yeni, katı hâkimiyet becerilerini, saldırmak amacıyla kullanabiliyordu. Altın olimpiik yayını gerip dudaklarına yaslanan kirişin baskısını hissederken bazen okun dibine dilinin ucuyla dokunuyor, uyarıldığını hissediyor, atışı yapması için verilen saniyeler sıfıra doğru akarken içinde yükselen hararetin keyfini çıkarıyor, sonunda kirişi bırakıp okun sessiz zehrini salıveriyor, okun hedefi vurunca çıkardığı uzak, boğuk gürültüden büyük zevk alıyordu. Ok, en sevdiği silahtı.

Gördüğü tuhaf şeyleri, görme gücünün aniden gelip giden başkılığını da kontrol altında tutuyordu. Solgun gözleri baktığı şeyleri değiştirdiği zaman, katı zihni onları yeniden dönüştürüp eski haline getiriyordu. İçindeki çalkantıların üzerinde durmaktan hoşlanmaz, çocuklu-

ğu hakkında asla konuşmaz ve insanlara rüyalarını hatırlamadığını söylerdi.

Yirmi dördüncü doğum gününde, büyükelçi kapısına geldi. Zil çalınca dördüncü kattaki balkonuna çıkıp aşağı baktı ve gün ortası sıcağında, üzerinde gülünç ipek takımıyla, yaşlı ve zengin bir Fransız hovardası gibi bekleyen büyükelçiyi gördü. Elinde çiçekler vardı. “İnsanlar benim âşığım olduğunu sanacak,” diye seslendi Hindistan, aşağıdaki Max’a, “beşik boşaltan sevgilim.” Büyükelçinin mahcup halini seviyordu; alnında beliren sıkıntılı kırışıklığı, kulağına doğru kaldırdığı sağ omzunu, bir darbeyi savuşturmak ister gibi havaya kalkan elini. Sevgisinin prizması arkasından, onu gökkuşağının renklerine bürünmüş olarak görüyordu. Aşağıda, kaldırımında duran büyükelçinin geçmişe doğru gerileyişini izledi; onunla dolu her an gözlerinin önünden geçerek sonsuza dek yok oluyor, yalnızca uzay boşluğunda, kaçışan ışık şuaları biçiminde sürüp gidiyordu. İşte kayıp buydu, ölüm de bu: ışık saçan dalga-biçimlerine, ışık yıllarının ve parseklerin¹ tarifsiz hızına, kozmosun ebediyen gerileyen mesafelerine doğru kaçış. Bilinen evrenin kıyısında, tahayyül edilemeyecek bir yaratık günün birinde gözünü bir teleskopa dayayacak, üzerinde ipek takım elbisesi, kucağında doğum günü gülleriyle, gelgitli ışık dalgaları üzerinde sonsuza dek ilerlemekte olan Max Ophuls’un yaklaştığını görecek. Anbean kızından uzaklaşıyor, düşünülemez uzaklıktaki başka yerlerin büyükelçisi haline geliyordu. Hindistan gözlerini yumdu ve yeniden açtı. Hayır, milyarlarca kilometre ötede, dönen galaksilerin arasında değildi babası. Buradaydı, somut varlığıyla Hindistan’ın yaşadığı sokaktaydı. Büyü-

1. 3,26 ışık yılına eşit uzunluk ölçüsü. (Ç.N.)

kelçi hâkim duruşunu yeniden kazanmıştı. Eşofman giymiş bir kadın Oakwood tarafındaki köşeyi dönerek koşar adımlarla ona doğru geldi ve çağa uygun basit çıkarımlar, seks ve parayla ilgili çıkarımlar yaparak adama değer biçti. Savaş sonrası dünyanın, onun uluslararası yapısının, onaylanmış ekonomik ve diplomatik anlaşmalarının mimarlarından biriydi. İlerlemiş yaşına rağmen, teniste hâlâ iyiydi. Tersyüz elönü vuruşu, sürpriz silahıydı. Uzun beyaz pantolon içindeki, yağ oranı yüzde beşi geçmeyen sıırım gibi beden, hâlâ korta hükmedebiliyordu. İnsanlara eski şampiyon Jean Borotra'yı hatırlatıyordu; tabii sadece Borotra'yı hatırlayabilen eski topraklara. Büyükelçi, koşucunun spor sutyeni içindeki Amerikalı memelerini, Avrupalılara özgü örtüsüz bir keyifle seyretti. Yanından geçerken, kocaman doğum günü buketinden bir gülü ona uzattı. Kadın çiçeği aldı; sonra, adamın cazibesi, kudretinin enerjik çatırtısının şehvetli yakınlığı ve kendi tavrı yüzünden dehşete düşerek hızlandı, tedirginlik içinde uzaklaştı. On beş-aşk.¹

Apartmanın balkonlarındaki yaşlı Orta ve Doğu Avrupalı hanımlar da hayranlıkla, dişsiz ihtiyarlığın alevi şehvetiyle Max'ı izliyorlardı. Onun ziyareti ayın en heyecanlı olayıydı. Bugün hep birlikte dışarıdaydılar. Genelde küçük kümeler halinde köşe başlarında toplanır ya da ikişerli, üçerli gruplar halinde avludaki yüzme havuzunun kenarında oturur, çene çalar ve yakışksız mayolarından hiç utanıp sıkılmadan gösteriş yaparlardı. Genelde çok uyur, uyumadıkları zaman şikâyet ederlerdi. Önemsiz hayatlarının kırk, hatta elli yılını birlikte geçirdikleri kocalarını gömmüşlerdi. Kambur, yatık, ifadesiz yaşlı kadınlar, hayata başladıkları yerlerden yarım

1. Teniste ilk sayı. (Y.N.)

dünya ötede karaya oturmalarına sebep olan gizemli kaderlerin yasını tutuyorlardı. Gürcüce, Hırvatça, Özbekçe olması mümkün, tuhaf dillerde konuşuyorlardı. Kocaları öterek onları hayal kırıklığına uğratmıştı. Devrilmiş sütunlardı bu kocalar, kendilerine itimat edilmesini talep etmiş ve karılarını tanıdık her şeyden uzağa, edepsizce genç insanlarla dolu bu gölgesiz lotus ülkesine; bedeni tapınağı, cehaleti erdemi olan California'ya getirmiş, sonra golf sahasında yere kapaklanarak ya da şehriye çorbasının içine yüzüstü devrilerek güvenilmez olduklarını kanıtlamış, böylece hayatlarının ileri evresindeki dullara, genel olarak varoluşun, özel olarak da kocaların güvenilmezliğini ispatlamışlardı. Akşamları dullar Baltık ülkelerine, Balkanlar'a, uçsuz bucaksız Moğolistan ovalarına ait çocuk şarkıları söylerlerdi.

Mahallenin yaşlı erkekleri de bekârdı; bazıları yerçekiminin aşırı baskısı yüzünden sölpük çuvallara dönmüş bedenlerin içinde yaşar, dağınık kır saçlı diğerleri kirli tişörtler ve fermuarı açık unutulmuş pantolonlar içinde kendilerini koyverir, üçüncü, daha kibar bir grup bey de özellikle bereler ve papyonları tercih ederek pek şık giyinirdi. Bu zarif centilmenler sık sık dul hanımlarla sohbet etmeye çalışırdı. Çabaları, sarı sarı parıldayan takma dişleri ve hanımların karşısında çıkardıkları bereelerin altındaki özenle taranmış üç tel saçın hüznümlü görünüşüyle birlikte, daima kibirli tavırlarla görmezden gelinirdi. Bu tohuma kaçmış talipler için, Max Ophuls bir can düşmanı, hanımların ona duyduğu ilgi de hakaretti. Ellerinden gelse, can havliyle kendi ölümlerini savuşturmakla meşgul olmasalar, onu öldürüyorlardı.

Hindistan hepsini görüyordu; verandalarda piruet yapan, flörtöz, teşhirci, kösnül yaşlı kadınlar, pusuda bekleyen kinci, kart, ihtiyar erkekler. Binanın antika Rus kapıcısı Olga Simeonovna, blucin kumaşından tulum

Yıl 1991. Los Angeles. ABD'nin eski Hindistan büyükelçisi ve karşı terör uzmanı Maximilian Ophuls, gayrimeşru kızının kapısının önünde, kendine "Soytarı Şalimar" diyen Keşmirli şoförü tarafından güpegündüz öldürülür. Salman Rushdie'nin yeni romanı *Soytarı Şalimar*, Max Ophuls, katili ve kızının öyküsü. Ama bu üçlü arasındaki gizemli bağlantının anahtarı dördüncü bir karakterde, Keşmirli bir kadında... *Soytarı Şalimar*, bildik bir aşk ve intikam öyküsünden günümüzün politik ve etnik sorunlarına, eski bir Hint destanından çağdaş büyümlü gerçekçiliğe uzanan uluslararası bir masal. Doğu'nun masal gelenekleriyle Batı'nın anlatım tekniklerini ustaca bütünleştiren Rushdie, eski çağların çatışmalarından beslenen yeni çatışmaların toplumsal ve bireysel derinliklerinde geziniyor. Çağımızın kargaşasında bir arada yaşamaya çalışan farklı inançlar ve kültürlerden doğan kargaşanın keşfine çıkarken, terörizmin köklerine iniyor.

#karşıterörörgütü #aşk #intikam #hintdestanı #büyümlügerçekçilik
#toplumsalçatışmalar

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [t](#) canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-4490-5

9 789750 748905